

KULTURHISTORISK STEDSANALYSE - KLØFTA

KULTURHISTORISK STEDSANALYSE - KLØFTA

Utgangspunkt

Kløfta er et av fem tettsteder i Ullensaker kommune, og det nest største etter Jessheim. Denne analysen er kommet til som en del av grunnlaget for en tettstedsplan for Kløfta. En viktig premiss i arbeidet er at Ullensaker har stor tilflytting, mye av knyttet til etableringen av storflyplassen på Gardermoen i 1998. Folketallet i kommunen forventes å vokse med nær 60% de neste 20 årene, tettstedet Kløfta forventes å ta sin del av denne veksten.

Utgangspunktet er altså at Kløfta vil bli større, og at veksten skal komme innenfor dagens avgrensning av tettstedet. Fortetting er dermed en forutsetning.

Bakgrunn og mål

Analysen inngår som en del av forarbeidet til utarbeidelsen av tettstedsplan for Kløfta. Målet er at den skal kunne gi et godt grunnlag for å fatte beslutninger knyttet til kulturminneverdiene innenfor planområdet.

Registreringer

Sefrak-registreringene tok mål av seg til å registrere alle bygninger i landet bygd før 1900. Arbeidet tok for seg enkeltbygninger, og ble sluttført på Kløfta i 1996.

Kulturminneplan for Ullensaker kommune ble utarbeidet i årene fram mot 1998. I den forbindelse ble det gjort en registrering av bygninger ut fra kulturhistorisk verdi.

Planen ble rullert i 2008. Forut for rulleringen ble det gjort et mindre registreringsarbeid med utgangspunkt i planen fra 1998. Planen har tre nivåer for verdifulle bygninger og anlegg som ikke har formelt vern, hvor B1 er mest verdifullt. På Kløfta er det kulturminner innenfor alle de tre kategoriene. Innenfor området er også flere bygninger i tidligere planprosesser regulert til spesialområde bevaring etter Plan- og bygningsloven (PBL85). I forbindelse med denne analysen har det blitt gjort noen supplerende registreringer seinvinteren 2010.

Arkeologien i området er lite undersøkt, opplysningene her er hentet fra Riksantikvarens database. Innenfor selve tettstedsområdet er det ingen kjente arkeologiske lokaliteter. I sør ligger Snilehaugen på Brotnu, som trolig er en gravhaug fra jernalderen. På Averstad er det gjort funn av et sverd, og i området ved Hillern og Ullensaker kirke er det flere gravhauger og funnsteder.

OMRÅDETS HISTORIE

Områdene rundt dagens Kløfta har hatt bosetting fra svært gammelt av. På gårdene Hilton, Tveiter og Hilleren er det gjort funn av gjenstander fra steinalderen, både steinøkser og flintdolker. Gårdene Hauger, Hilleren og Ullinshof regnes for å være etablert før år 600. Vi kjenner til flere gårder i området fra jernalderen, og både på Brotnu og på Hilleren er det bevart store gravhauger fra denne perioden.

Fra 1100-tallet lå hovedkirken for den nordvestre delen av Romerike på Ullinshov, på grunn som tilhørte det som i dag er prestegården. Denne ble tatt av leirras, trolig på 1400-tallet, og erstattet med en stavkirke. Flere av gårdene ved Kløfta var i drift også etter svartedauen, og på 1500-tallet var den eneste presten i bygda stasjonert ved Ullensaker kirke. Fra 1500-tallet steg igjen befolkningstallet, og det ble etablert flere gårder i området. Oldtidsvegen mellom Viken (Oslo) og Nidaros (Trondheim) gikk forbi Brotnu og rett nordover. Litt nord for gården tok det et vegfar av østover, som etter hvert skulle bli Wingerske kongeveg. Ved Olstad krysset den lokale Syslervegen oldtidsvegen, og det er mellom disse to vegkryssene tettstedet Kløfta har utviklet seg. Navnet Kløfta kommer fra delet med de to kongevegene. Her lå det trolig alt på 1600-tallet et gjestgiveri. Langs vegene kom det etter hvert flere mindre gårdsbruk, husmannsplasser og små håndverkerbruk.

I 1854 åpnet hovedbanen mellom Christiania og Eidsvoll, et av stoppestedene var Kløften. I 1860 ble vegen til Trondheim lagt lengre øst, slik at den kom innom stasjonen. Meieriet ble opprettet i 1872, og det ble etter hvert etablert hotell og gjestgiveri nær stasjonen. Dette var starten på dannelsen av tettstedet Kløfta. Etter Holumsraset i 1883 ble vegen til Gjerdrum lagt i ny trasè. Den ble lagt fram til stasjonen, og bidro til å forsterke konsentrasjonen i dette området. Fram mot 1900 ble det etablert flere landhandlerier og forretninger, og det ble bygget en del villaer. Tettstedet vokste rundt stasjonen, og langs de to hovedvegene.

I 1947 stilte Ullensaker kommune et område til disposisjon for etablering av en utstillingsplass, som følge av at plassen på Lillestrøm ble nedlagt. Dyrsakuplassen øst for Kløfta sentrum ble innviet som utstillingsplass i 1952, og hvert år gikk landbrukets fylkesutstilling av stabelen her. Storfe, svin og landbruksprodukter ble stilt ut og vurdert, og arrangementene samlet store folkemengder.

Utover på 1900-tallet vokste Kløfta sakte. I løpet av 1950-tallet ble det bygget idrettsbane, velhus, og skolen ble utvidet. 1960-tallet ble en stor vekstperiode for Kløfta. Utbyggingen av

Hiltonfeltet, Felleskjøpets etablering (1968) og etableringen av Ullersmo landsfengsel (1970) bidro sterkt til dette. Veksten fortsatte med utbygging av hele Hiltonfeltet, Bakke søndre (fra 1977) og Bakke nordre (fra 1980).

E6 sto ferdig i dagens trasè i 1976. Dette gjorde Kløfta til et sentralt sted for næringsetablering, og for handel. Industrifeltene vokste utover på 1970-tallet, og handelen fikk et løft først med etableringen av KB-senteret (1973), og seinere med Romerikssenteret (1986-88).

TETTSTEDETS STRUKTUR

Tettstedet Kløfta ligger på kanten av ravinene ned mot elva Leira. Tettstedet ligger i mellom flere store gårder, på jord som for det meste tilhørte Ullensaker prestegård. Samferdselen har lenge vært det som har definert utviklingen på Kløfta. Bebyggelsen utviklet seg fra starten langs de to gamle kongevegene. Med etableringen av stasjonen flyttet tyngdepunktet seg dit. Langs vegene finner vi flere eldre villaer og noen mindre gårdsbruk, mens den øvrige og nyere bebyggelsen ligger som "innfill" mellom veger og jernbane. Videre ble det den moderne motorvegen - E6 - som definerte tettstedet mot øst, og som åpnet for industrietableringene i dette området. I sør ligger de store feltutbyggingene, med Hilton og Bakke.

Ferdselsårer.

De fleste av de tidligere hovedferdselsårene brukes i dag som lokale veger. Den eldste Kongevegen til Trondhjem fungerer som adkomst til boområdene lengst i vest, og delvis også som internt vegnett innefor tettstedet.

Vegfaret som omfattes av område A, Trondhjemsvegen fra stasjonsbyperioden, har også noe gjennomgangstrafikk, lokalt mellom Jessheim, Kløfta og Frogner i Sørumsdal. Dette er vegen man ankommer tettstedet lokalt, og det er langs denne vegen hovedinntrykket av Kløfta dannes.

Fra øst er den gamle Wingerske kongeveg fortsatt innfartsveg, og dette er vegen de fleste langvegsfarende kommer inn til Kløfta, fra E-6. Vegen fungerer også som innfart for mange pendlere som tar toget fra Kløfta inn mot Oslo.

Jernbanesporet, både hovedbanen og Gardermobanen, deler tettstedet i to fra nord til sør. Støyskjermingen bidrar til å forsterke denne barriæren. I øst bidrar E-6 til å avgrense tettstedet, og til noe virksomhet rettet mot vegfarende i krysset der nye Rv-2 svinger av.

Anbefalinger – hele Kløfta

Regulering til spesialområde bevaring må opprettholdes for alle bygninger som har dette fra tidligere. Det generelle inntrykket av lav bebyggelse som en får ved ankomsten til tettstedet bør beholdes. Byggehøyder og fortetting bør øke fra vegen og innover i områdene. Jevnt over bør det ikke fortettes langs vegene. Der hvor dette likevel er aktuelt bør den nyere bebyggelsen ha tilsvarende høyde som omkringliggende bebyggelse, og samme orientering i forhold til veg. Dette bør sikres med en generell bestemmelse § 11-9, pkt 7.

Syslervegen krysser øst/vest helt nord på Kløfta. Ved siden av å ha stor kulturhistorisk verdi har vegfarene også potensiale til å bli en lokal turveg, både ned til Leira og mot Ullensaker kirke. Sørøst på Kløfta går den nasjonale Pilegrimsleden. Denne ligger ikke i sitt historisk korrekte løp, men er likevel viktig som kulturhistorisk vandrerute. Begge farene bør sikres både gjennom en generell bestemmelse (§11-9, 6/7) og med hensynssoner (§ 11-8).

Kløfta – område for område

Denne analysen tar videre for seg Kløfta inndelt i følgende områder (se vedlagte kart).

- A- Trondhjemsvegens løp i stasjonsbytiden, pluss sentrum på vestsiden av jernbanen.
- B- Kongsvingervegen fra sentrum og ut til rundkjøringen, Dyrsakuplassen, samt østre del av sentrum
- C- Områdene sørvest på Kløfta, med Hiltonfeltet
- D- Området mellom Trondhjemsvegen og jernbanen, inklusiv Bakkefeltet.
- E- Nordvestre del av Kløfta, vest for Trondhjemsvegen
- F- Området mellom Trondhjemsvegen og jernbanen i nord.
- G- Sørøstre delen av Kløfta, sør for Kongsvingervegen.
- H- Området nord for Dyrsakuplassen.
- I- Stripen med næringsbebyggelse inntil E-6 i øst.
- J- To mindre områder på østsiden av E-6.

OMRÅDE A

Etableringen av jernbanestasjonen i 1854 flyttet Kløftas tyngdepunkt. Trafikken flyttet seg også, slik at vegen til Trondheim ble gående i Kongsvingervegens trase fram til stasjonen, deretter nordover fram til Åreppen hvor den igjen gikk over til det opprinnelige vegfaret. Området omfatter den vestlige delen av stasjonsbyens sentrum, samt Trondhjemsvegens løp etter flyttingen. Flere gamle villaer, og det som er igjen av småkårsbebyggelse, ligger vendt ut mot denne vegen. Ellers ligger de eldre forretningsgårdene og

villaene i området rundt jernbanen. Dette gjør at husene som ble bygget mellom 1860 og 1920 bidrar sterkt til inntrykket man får når man kommer til Kløfta. I deler av denne bebyggelsen er det også bevarte uthus som bidrar til preget av trivelig variasjon.

Innenfor område A ligger også handelskompleksene Romerikssenteret, KB-senteret og K.Kværner. Alle tre er bygget etter 1970, og utgjør større bygningsvolumer enn de eldre forretningsgårdene.

Jernbanesporene med tilhørende støyskjerming danner en barriere mellom østre og vestre delene av Kløfta. Undergangene for veg og fotgjengere klarer i liten grad å løse opp inntrykket av mur. Den nyeste stasjonen, tredje generasjon, er bygget inntil denne støyveggen. Også bussterminal og parkering er lagt langs med støyskjermer.

Innenfor sentrumsområdet er det også flere større grønne arealer. Stasjonsparken er opparbeidet, mens et større grøntareal sør for Romerikssenteret er ubenyttet.

Lokalhistoriske ankerfester

Gårdstun Bakke

Eldre kart viser at det lenge har ligget en husmannsplass her, som seinere ble et selvstendig småbruk. Bygningene som står i dag gir et godt bilde av hvordan et slikt bruk kunne se ut etter 1900, og er det eneste bevarte eksempelet på dette på Kløfta. Bruket er godt synlig ved innfarten til Kløfta fra Sørums, og har viktig miljøskapende betydning. De åpne arealene på siden av og bak bruket er viktige for helheten.

Villa Bakkegården

Villaen har preg av sveitser- og jugendstil, og ble flyttet til nåværende plassering i 1920. Huset er trolig eldre, og har planløsning som et midtgangshus. Villaen er et viktig element langs denne innfarten til Kløfta.

Kløfta Gamle skole og Villa Valhall

Kløfta gamle skole ble bygget i 1864, som en av skolene i den første store skoleutbyggingen i Ullensaker. Den er den minst endrede og best bevarte av denne generasjonen skoler, og er regulert til spesialområde bevaring. Skolen brukes i dag som en møteplass for kultur og formidling, og driftes av en egen venneforening.

Rett ved Kløfta gamle skole ligger Villa Valhall, også kalt Laakevillaen. Den ble bygget som bolig for distriktslegen, i en nybarokk/klassisistisk stil typisk for denne perioden. Huset er en del endret i detaljer, men er viktig både i seg selv om som et

miljøelement ved og sammen med skolen. Huset er regulert til spesialområde bevaring.

Finsengården.

Hovedbygningen ble bygget i 1882, og tatt i bruk som landhandel i 1888. I 1893 overtok Jacob Finsen eiendommen og driften, noe som har gitt stedet navn. Dagens driftsbygning ble satt opp i 1946. I lokalene hadde Ullensaker Sparebank filial på 1950-tallet, og Circus Arnardo brukte deler som vinterstall. Tunet er formet av plasseringen mellom Kongsvingervegen og hovedbanen. I hagen er det en dukkestue i dragestil, som trolig har vært brukt som modell ved en større utstilling. Hele anlegget har høy verneverdi, og har store historiefortellende og miljøskapende verdier. Anlegget er regulert til bevaring.

Asper hotell.

Etableringen av stasjonen på Kløfta i 1854 førte til vekst i dette området, og byggingen av ny veg mot Gjerdrum i 1891 forsterket dette. Asper gjestgiveri ble bygd i 1890, det var i tillegg skysstasjon og kafé i bygget. Fra ca 1920 ble det drevet som hotell, og det ble påbygget i 1938/-39. Huset har en markant beliggenhet ovenfor stasjonen og rundkjøringen som på et vis markerer Kløftas sentrum. Huset er regulert til bevaring.

Sentrum.

Rett ovenfor den nye stasjonen ligger et miljø med eldre forretningsgårder og bolighus. De fleste av bygningene er fra tiden rett etter 1900, men det har foregått noe fortetting seinere. Legeboligen "Gilje" er svært opprinnelig, mens forretningsgårdene har gjennomgått en del detaljmessige endringer. Fire eiendommer er regulert til bevaring, fem bygninger.

Meierigården

Kløfta meieri ble etablert i 1872, og ble seinere bygget på i flere omganger. Anlegget er nå bygget om, og huser næringslokaler og leiligheter.

Averstadmoen

Området omfatter Østerrud, på østsiden av veggen, og Averstadmoen, Aurelienborg og Vesleborg på vestsiden. Mot slutten av 1800-tallet lå det tre husmannsplasser her, miljøet som er her i dag er en fortsettelse av dette. Her har det vært butikk, skredder og snekkerverksted. Miljøet er sjeldent intakt, og en viktig bærer av en historie som er i ferd med å forsvinne.

Åreppen skole

Skolen er en av åtte som ble bygget i 1906, tegnet av Peder Emil Wætthen. Opprinnelig var det skolelokaler i første etasje, og

leiligheter i andre. Selve bygningen er noe endret, men det opprinnelige preget er ivaretatt.

Anbefalinger

Averstadmoen er det eneste gjenstående småbruks- og småkårsmiljøet på Kløfta. Det representerer viktige verneverdier både i et lokalt og i et regionalt perspektiv. Området ved Averstadmoen settes av til bevaring. Dette omfatter Østerrud, Averstadmoen, Aurelienborg og Vesleborg. Fortetting innenfor området vil ødelegge kvalitetene, og frarådes. Området sikres med en hensynssone (§ 11-8) som omfatter alle de eldre bygningene og området som omfattes av eiendommene. Det utarbeides retningslinjer som sikrer bevaring av struktur og detaljer. Retningslinjer bør også omfatte nybygg/fortetting i tilliggende områder, som må ta hensyn til dette miljøet i utforming og byggehøyder.

Bakke gård har en viktig historiefortellende funksjon i dette området, og er viktig for miljøet langs denne ferdselsåren inn mot Kløfta. Begge bygninger og det omkringliggende grøntdraget sikres med en hensynssone (§ 11-8).

Villa Bakkegården. Villaen er godt bevart både i helhet og detaljer. Den utgjør et viktig element langs innfarten til sentrum. Bevaring av villaen fremmes med en hensynssone (§ 11-8). Bestemmelsene utformes for å fremme bevaring av bygningen og dens detaljer, og å sikre at en evt fortetting nær villaen skjer skånsomt.

Åreppen skole har stor lokalhistorisk verdi som en av 1906-skolene. Verdien forsterkes ved at det også er kort veg til den best bevarte av skolene fra 1864. Bevaring av skolen fremmes med en hensynssone (§ 11-8).

Kløfta Gamle skole og Villa Valhall.

Skolen og villaen har hver for seg stor bevaringsverdi. Til sammen utgjør de et viktig miljø ved vegen, og de er bærere av mye lokalhistorie. Begge bygningene er regulert til bevaring. Bevaring av eiendommene og området i mellom bør i tillegg fremmes via en hensynssone (§ 11-8).

Finsenbutikken.

Anlegget er svært viktig som bærer av lokal historie, og utgjør en viktig miljøfaktor i området. Eiendommen er regulert til bevaring. I tillegg bør området sikres med en hensynssone (§ 11-8), med retningslinjer som bidrar til bevaring av detaljer og helhet. Dersom området inn mot jernbanen skal fortettes må dette skje i en skala som ikke forstyrrer inntrykket Finseneiendommen gir ut mot vegen. Hensynssonen bør omfatte også dette området, og bestemmelsen må sikre en tilpasset

utvikling av området. Området mellom vegen og Finseneiendommen bør bevares som grøntområde uten bebyggelse.

Sentrum

De gjenværende bygningene representerer det historiske sentrum i tettstedet Kløfta. Som helhet er de viktige identitetsbærere, og de er viktige for miljøet i dette sentrale området på Kløfta. Hver for seg har noen av bygningene svært høy bygningshistorisk verdi. De bevaringsregulerte eiendommene omfattes av en hensynssone (§ 11-8), som også tar med seg mellomliggende eiendommer. Retningslinjer skal sikre at endringer i området skjer varsomt, og at evt nybygg ikke får dominere. Utbygging/fortetting inntil området må ta hensyn til verneverdiene. Det åpne arealet sør for Romerikssenteret vil være egnet dersom en ønsker å utvikle et sentrum på Kløfta. Den verneverdige bebyggelsen ut mot Trondhjemsvegen og stasjonen vil da kunne fungere som inngangsporten til dette området. Utviklingen av området bør skje slik at evt høye bygningsvolumer trekkes vestover, noe unna de bevaringsregulerte eiendommene.

OMRÅDE B

Andre generasjon jernbanestasjon ligger på østsiden av jernbanelinjen. Selve stasjonsbygningen er det eneste som er tilbake av et helt stasjonsmiljø på denne siden. På motsatt side av vegen mot Kongsvinger ligger en sveitservilla, hvor også uthusene er intakte. Videre langs vegen ligger flere eldre villaer, samt en del bebyggelse fra 1950- og 60 årene. Av disse peker Velhuset og ungdomshuset, tidligere brannstasjonen, seg spesielt ut. Fra stasjonen og ut til rundkjøringen ved bensinstasjonen ser man konturene etter et forretningsstrøk, med flere butikker. Også bakeriet hadde eget utsalg vendt mot vegen. Over mot jernbanesporet ligger Holmsmoa. Opprinnelig var dette et felt med eldre villaer, men det har seinere blitt fortettet.

Områdets nordøstre del preges av Dyrsakuplassen, som i dag er en ren idrettsplass. Plassen danner et åpent rom ved overgangen mot industribygningene bakenfor.

Lokalhistoriske ankerfester

Stasjonsområdet med Holmsmoa

Kløftas første stasjonsbygning ble avløst i 1927, av en større bygning i klassisistisk stil. Denne er nå det eneste som er igjen av selve det gamle stasjonsmiljøet i området. Tidligere var det både hotell, meieriutsalg og butikk like ved stasjonen. De fleste av disse bygningene er borte, men rett over Kongsvingervegen for stasjonen ligger eiendommen "Holmsgården", med uthus og en sveitservilla fra før 1900.

Rett nord for stasjonen ligger Holmsmoa. Dette er et villaområde bygget ut fra ca 1920 og utover. De to eiendommene som ligger ut mot vegen har lenge vært de best bevarte, og har hatt uthusene bevart. Ett av disse er imidlertid nylig revet, og det tilhørende bolighuset noe bygget om. Stasjonen, Holmsgården og de to nevnte eiendommene på Holmsmoa er regulert til bevaring.

Ungdommens hus og Kløfta vel

Både kommunen og velforeningene vokste utover på 1950-tallet. Dette ga seg ofte utslag i byggverk i funksjonalismens formspråk. Velforeningene hadde lenge ansvaret for oppgaver som avfallsinnsamling og gatebelysning. Kløfta velhus ble bygget mot slutten på 1950-tallet, og rommet bankfilial, kino og forsamlingslokale. I 1961 ble det nye biblioteket tatt i bruk, samlokalisert med brannstasjon og postkontor i nybygget i funksjonalistisk stil. Begge bygningene står i dag, som eksempler fra sin tid.

Villa Furuheimen

Villaen som ligger inntil Kongsvingevegen rett ovenfor Kløfta velhus kalles Furuheimen. Den er trolig fra ca 1900, og er lite endret i preg og detaljer. Den er den siste gjenværende av sin type på denne siden av Kløfta, og markerer overgangen mellom sentrumsområdet og utkanten.

Anbefalinger

Utviklingen i stasjonsområdet og langs vegen bør skje slik at preget av forretningsstrøk bevares eller forsterkes. Dette kan sikres gjennom den generelle bestemmelsen etter §11-9 pkt 6/7

Stasjonen, Holmsvillaen og Holmsmoa utgjør den historiske bebyggelsen på østsiden av jernbanen på Kløfta. De har viktige miljøskapende kvaliteter, og er viktige som historiske dokumenter. I tillegg til den gjeldende reguleringen bør den gamle stasjonen og de tiliggende tre eiendommene innbefattes i en hensynssone (§ 11-8). Sonen bør også omfatte forretningsgården på hjørnet. Retningslinjene utformes for å sikre bevaring av strukturen.

Ungdommens hus.

Sammen med Kløfta velhus er ungdommens hus dokument over den voksende offentlige sektoren på –50 og –60 tallet, og fune eksempler på funkisarkitektur fra perioden. Huset bør omfattes av en hensynssone, med retningslinjer som bidrar til bevaring.

Kløfta vel og Villa Furuheimen

Velhuset er et minne om den brede rollen som velforeningene hadde en periode etter krigen. Arkitekturen speiler framtidstroen

som hersket fra den perioden. Furuheimen er bygget i arkitekturen fra en annen oppgangsperiode i Norge og på Kløfta, tiden rundt 1900. Begge anleggene er temmelig intakte, og de danner i dag en inngang til tettstedet Kløfta. Begge bør omfattes av en hensynssone, med retningslinjer som bidrar til bevaring av bygningene og deres preg. Furuheimen bør ikke åpnes for fortetting, og uthuset bør vernes på linje med hovedhuset. Retningslinjene bør også si noe om hvilke hensyn som bør tas til velhuset når området rundt evt åpnes for utbygging.

OMRÅDE C

Sørvest for sentrum er det gamle vegdelet mellom vegene til Trondheim og Kongsvinger, som har gitt Kløfta navn. Området domineres av boligfeltene som ble etablert fra slutten av 1950-tallet. Hilton-feltet har navn etter gården området ble skilt ut fra, den samme gården som via omveger har gitt hotellkjeden Hilton sitt navn. Området varierer mellom eneboliger og rekkehus. Lengst i nord ligger Bakke og Vesogn skoler, samt den nyere Kløftahallen. Gamle Trondhjemsvegen går gjennom området. Et større grøntdrag orientert nor/syd deler området i to. Deler av bebyggelsen orienterer seg inn mot dette. I løpet av de seinere årene har området blitt utvidet både sørover og vestover, med nyere rekkehusbebyggelse.

Lokalhistoriske ankerfester

Etterspørselen etter tomter og boliger i Ullensaker var stor utover på 1960-tallet. Dette førte til opprettelsen av Ullensaker tomteselskap A/S i 1963. det første området som selskapet startet utvikling av var Hilton. Borettslagene Hilton 1 og 2 er typiske eksempler på rekkehusbebyggelse i overgangen mellom –60 og –70 årene.

Anbefalinger

Ingen spesielle.

OMRÅDE D

Området avgrenses av den eldre Kongsvingervegen i vest, og av jernbanen i øst. I sør ligger Gisledalen, opprinnelig et småbruk som lå under Ullensaker prestegård. Området ellers domineres av sammenhengende rekkehusbebyggelse. De søndre delene er bygget i på 1960- og 70-tallet, mens den nordre delen er bygget ut senere. De forskjellige delene gir helhetlige preg, selv om beboernes smaksvariasjoner gjennom tidene har gir enkelte av rekkene en blomstrende variasjon i detaljer.

Anbefalinger

Ingen spesielle

OMRÅDE E

Nordover langs den eldste kongevegen mot Trondheim, vest for selve sentrum, er tettstedet preget av variert boligbebyggelse, hovedsakelig eneboliger. Strukturen gjenspeiler at det meste av området ikke har blitt utviklet enhetlig, men bygd ut over tid av selvstendige byggherrer. Variasjonen er stor både i størrelsen på hagene og i det arkitektoniske uttrykket.

I øst, inn mot Romerikssenteret, er det rekkehusbebyggelsen som dominerer. Gjerdrumsvegen og den gamle Trondhjemsvegen deler opp området, som også inneholder noen større grøntarealer. Enkelt av plassene stammer fra eldre husmannsplasser. De gamle skysstedene Ånnerud og Olstadkorset skiller seg ut med bygningsvolumer preget av sveitserstil.

Lokalhistoriske ankerfester

Ånnerud.

Ånnerud var lenge husmannsplass, hvor husmannen allerede i 1832 ble selveier. Eiendommen var en periode delt i to, i en periode på 1890-tallet ble den ene delen drevet som skysstasjon. Flere håndverkere har gjennom årene hatt sitt tilhold på stedet, bl.a. både skomaker og seinere skredder. Husene som står i dag er fra slutten av 1800-tallet, og spesielt hovedbygningen speiler godt en historisk utvikling. I huset skal det også ha vært stor politisk møteaktivitet på slutten av 1800-tallet.

Bjerketoppen.

Villaen ble tidligere kalt Breidablikk, og ble bygget i 1917. Alèn ble anlagt samme året.

Olstadkorset

Eiendommen ligger plassert i krysset mellom hovedvegen nordover og Syslervegen, som var et trafikkert vegfar øst-vest. Det skal ha vært hvilested og gjestgiveri her i flere perioder, seinest noen år etter 1890 (før bevillingen ble flyttet til Ånnerud). Hovedbygningen skal være fra ca 1860, men har i dag preg av sveitserstilen fra noe seinere på 1800-tallet. Den øvrige bebyggelsen er fra årene rundt 1900.

Syslervegen

Fram til 1895 gikk den lokale vegen mellom Gjerdrum og Ullensaker i denne traseen. Opprinnelig var det sundsted ved Leirelva, mens det seinere ble bygd bro. Broa ble tatt av Holumsraset i 1883. Vegen gikk direkte mellom Gjerdrum og Ullensaker kirke, og har i hvert fall gått der siden middelalderen.

Anbefalinger

Ånnerud.

Det gjenstående huset på eiendommen er siste rest av den eldre plassbebyggelsen langs Trondhjemske kongeveg. Den er også bygningshistorisk interessant. Ånnerud bør innlemmes i en hensynssone (§ 11-8), med retningslinjer som sikrer bevaring av hagen, bygningen og dens detaljer.

Olstadkorset

Olstadkorset er viktig med sin plassering lengst nord på Kløfta. Veghistorien i krysset mellom Syslervegen og vegen nordover som er knyttet til bidrar til å forsterke dette. Gården bør gis en hensynssone (§ 11-8) med retningslinjer som sikrer bevaring. Samtidig må disse utformes slik at de ikke er til hinder for driften av gårdsbruket.

Syslervegen

De bevarte delene av Syslervegen er viktig som en del av lokalhistorien og av samferdselshistorien. Vegfaret bidrar også til å gjøre det mulig å forstå landskapet slik det var før vegene ble flyttet. Vegfaret har stort potensiale som turveg med kulturhistorisk innhold. Faret bør gis en hensynssone (§ 11-8), med retningslinjer som bidrar til bevaring.

OMRÅDE F

Arealet avgrenses i vest av Trondhjemsvegen fra 1860-årene, i øst av jernbanen. Bebyggelsen mot vegen er variert og med forholdsvis mye rom rundt. Hovedpreget er eneboliger fra seint på 1960-tallet og framover. Bakover mot jernbanen er det bygget tettere og høyere, mer enhetlig og med rekkehus. Lengst sør i området ligger et større grøntområde, i bruk som landbruksjord.

Anbefalinger

Ingen spesielle.

OMRÅDE G

Sentralt i dette feltet ligger Ullersmo landsfengsel, flankert av boligene bygget for de ansatte. Langs Ihlevegen, som går diagonalt igjennom området, dominerer eneboliger med variasjon i alder og størrelse. Inne i området dominerer rekkehusene, den høyeste utnyttelsen finner vi på det nyere utbygde Sundbyjordet.

Lokalhistoriske ankerfester

Pilegrimsleden

Den nasjonale Pilegrimsleden mellom Oslo og Trondheim kommer inn i Ullensaker ved Isingrud, og går i utkanten av boligområdene på Kløfta. Ved Ihlevegen går leden inn i

boligområdet, fram til kryssingen av motorvegen. Leden er ellers forsøkt plassert i eldre vegfar, men prinsippet er fraveket for denne traseen ved Kløfta.

Anbefalinger

Pilegrimsleden

Pilegrimsleden er en kontinuerlig vandreveg mellom Oslo og Trondhjem. Pilegrimsmotivet er et nasjonalt satsingsområde for kulturdepartementet og miljøverndepartementet. Leden bør sikres gjennom Kløfta, som en del av en nasjonal vandrerute. Faret bør omfattes av en hensynssone, med bestemmelser som bidrar til hensynstagen.

OMRÅDE H

Felleskjøpets etablering fra 1961 markerte starten på industrietableringene i dette området. Sammen med Dyskuplassen utgjorde Felleskjøpet et viktig tyngdepunkt for landbruket i regionen. Dette har blitt ytterligere forsterket gjennom etableringen av flere landbruksrettede næringer innenfor området, en del av virksomhetene har sine hovedlagre her. Området har blitt utviklet videre nordover, med etablering av store lagre, byggevareutsalg med mer. Vegen går rett nordover, med næringsbygg på begge sider. Som en kile inn i industriarealet ligger et mindre boligområde, som har sitt utgangspunkt i husmannsplassen Skibakk inntil gamle Kongsvingervegen. Plassen var underlagt Ullensaker prestegård, i dag står et eldre bolighus igjen på stedet.

Lokalhistoriske ankerfester

Skibakk

Stedet var tidligere to husmannsplasser, inntil gamle Kongsvingervegen. Begge var underlagt Ullensaker prestegård. I dag står et eldre bolighus med variert stilpreg igjen.

Nord i området krysser Syslervegen gjennom. Deler av traseen er brutt opp, men det er mulig å gå igjennom industriområdet mellom undergangene under Gardermobanen og E-6.

Anbefalinger

Syslervegen sikres gjennom området, både som grøntdrag og som kulturmiljø (§ 11-8).

OMRÅDE I

Langs en tynn stripe inn til motorvegen er det etablert en del industri og næringsvirksomhet. Noe av dette henvender seg til

vegfarende, som bensinstasjonen og vegkroa, mens den søndre delen av feltet har mer næring rettet mot lokal virksomhet.

Lokalhistoriske ankerfester

Pilegrimsleden går gjennom området på tvers, fram til overgangen over motorvegen. Se ellers under G.

Anbefalinger

Se under G

OMRÅDE J

Området er delt i to. Den søndre delen ligger består av det som opprinnelig var flere mindre plasser og bruk, men som seinere har blitt fortettet. Det har preg av variert småhusbebyggelse med god plass rundt. Like utenfor området i øst ligger Krogsrud fengsel, som er en åpnere enhet knyttet til Ullersmo.

Den nordre delen ligger på nordsiden av Kongsvingervegen, og er et felt med variert boligbebyggelse, hovedsakelig fra etter 1960.

Lokalhistoriske ankerfester

Wingerske kongeveg og Galgehaugen

Like øst for den nordre delen av dette feltet ligger det tre generasjoner av Kongsvingerveg. Den eldste Wingerske kongeveg går rett over kollen som kalles Galgehaugen, et tidligere rettersted som ses fra Ullensaker kirke. Den nyere Rv2 går rundt denne kollen, mens den nyeste motorvegen mot Kongsvinger skjærer seg rett igjennom på sørsiden.

Anbefalinger

Wingerske kongeveg og Galgehaugen

Både retterstedet og de tre generasjonene veg er viktige som historiefortellende elementer for sine felt. Området bør omfattes av en hensynssone, med bestemmelser som bidrar til å sikre haugen og vegfarene.

RUNDT KLØFTA.

Øst for Kløfta ligger Ullensaker kirke, tegnet av Arnstein Arneberg og ferdig i 1958. Prestegården rett ved har flere eldre bygninger, våningshuset og et stabbur er fredet. Hagaenlegget er også for en stor del inntakt. Wergelandsøya, som opprinnelig dannet avslutningen på hagen, er nå gjenskapt. Her skal Henrik Wergeland ha sittet og diktet under en av sine opphold på prestegården. Aléen opp mot kirken er også reetablert nylig.

Ved Hillern er det registrert flere gravhauger fra jernalderen. Opprinnelig gikk det et lokalt vegfar fra Sørums, over Ihle og Hillern fram til kirken.

Sør for Kløfta ligger Ihle-gårdene. Nordre Ihle består av to gårder i et felles tun, mens Søndre Ihle består av tre gårder i en uordnet rekketunsløsning.

I sørvest ligger gården Brotnu. Tunet består av flere eldre bygninger, bl.a en hovedbygning som kan være bygdas eldste bolighus. Gården var fra 1702 standkvarter for et dragonregiment, den var eid av offiserer fram til 1851. Til gården, og synlig fra vegen er Snilehaugen, som er en gravhaug fra jernalderen.

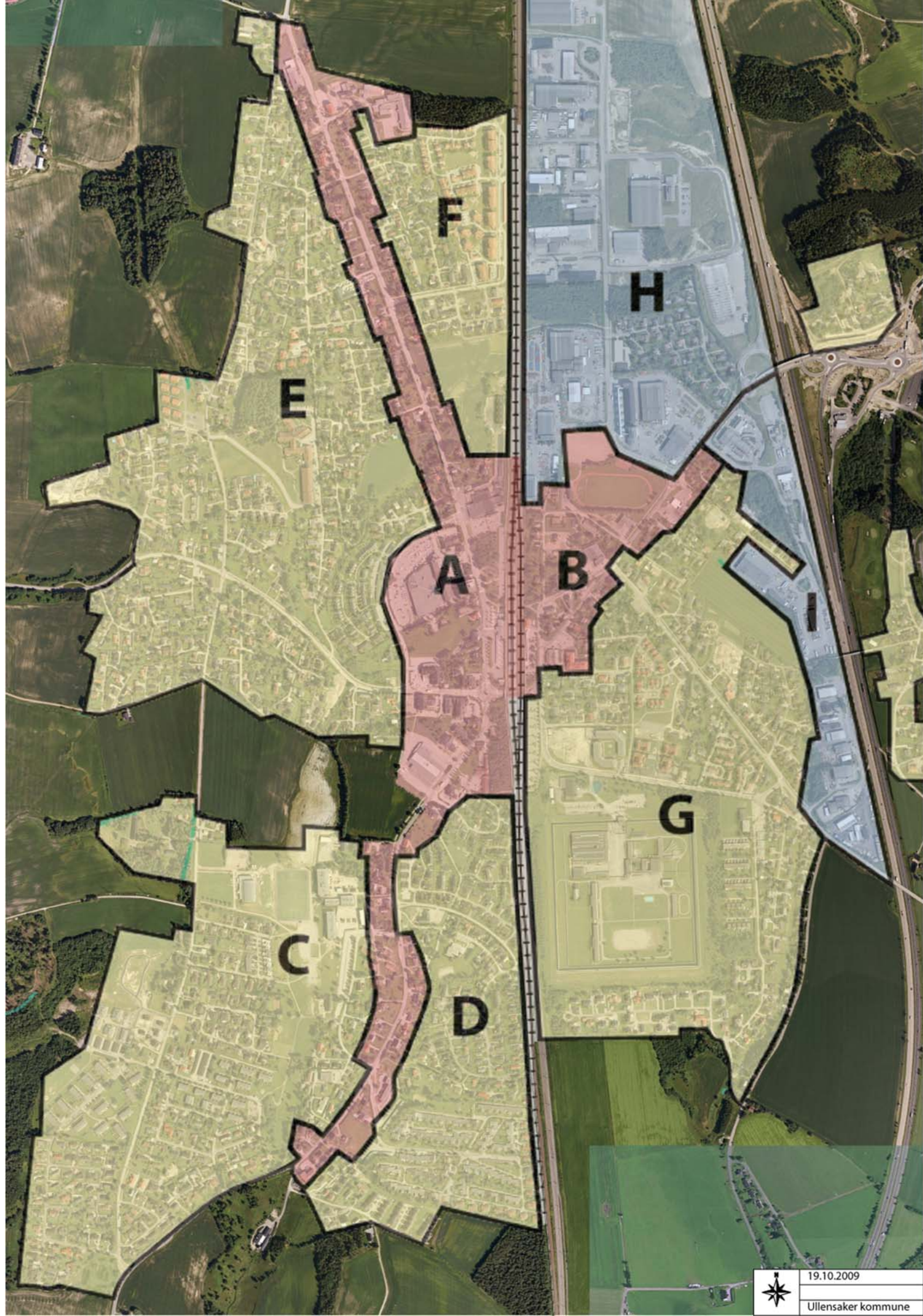

I området mellom Kløfta og Leirelva er det flere gårdsbruk, Hiltongårdene, Tveiter, Averstad og Olstadgårdene. Spesielt ved Averstad og ved Olstadgårdene er det større kulturmiljøer hvor gårdene er viktige deler av helheten.

Anbefalinger

Landbrukets kulturlandskap og kulturmiljøene rundt Kløfta sikres gjennom en hensynssone som omfatter kulturlandskapet og de nærliggende gårdene. Retningslinjene utarbeides for å fremme bevaring av kulturlandskapet og kulturmiljøene, uten at dette er til hinder for landbruksdrift.

19.10.2009

Ullensaker kommune

